

πόρου πώς σ' άφτη μου τή μελέτη, δε θα βρή σκυιας ύβρεις, παρά θα δώ και λογική και πάθος, άφοδ τάγραφα όλα με τής καρδιάς μου τόν πόνο, και πρέπει με κάποιο σίβας να τή ελέπη κανείς τή δου άφτα, τή λογική και τή πάθος, γιατί δεν είναι πράματα τής νουήνας, όπως είναι οι παράδες του έμπορου μας, ίσως και τή καρδιά του.

Μά τότε, θα μου πη ο αδερφός μου ποιος ξέρει; μπορεί ο έμπορος μας να είναι και χιώτης-γιατί προσωπικά; Και σ' άφτό του τή ρώτημα θαπαντήσω. Είναι προσωπικά και προσωπικά. Τα προσωπικά τή πιδ γνωστά στην Ελλάδα είναι σάν πολεμικές μάχες, όχι τάχατες επειδή και δεν τήν άγαπάς, μά επειδή δεν άγαπάς τή πρόσωπο, πού τή διαφεντέβει. Έχει όμως άλλα προσωπικά, κι άφτα είναι να μην άγαπάς τή πρόσωπο, σά μιλάς τήν ιδέα πού τή διαφεντέβει τή πρόσωπο αυτό. Τότε, χτυπώνται; τή πρόσωπο, δε χτυπάς τή πρόσωπο μονάχα, χτυπάς όσους έχουν τήν ίδια τήν ιδέα, γιατί κάποτε τυχαίνει κι άλλα πρόσωπα, καθώς του έμπορου μας τή πρόσωπο λόγω χάρη, να κρύβονται πίσω από κανένα πρόσωπο πού σημαντική, κ' ένας νάντιπρωτόβη και τούς άλλους.

Νά σάς πω τήν αλήθεια, έμεινα μήτε τή πρώτα προσωπικά μου άρσενια, μήτε τή δέστερα. Μά στην Ελλάδα είναι ελπίδα άδύνατο να χτυπήσει κανείς τήν ιδέα δίχως να χτυπήσει μαζί και τή πρόσωπο. Δέ θα κατολάδουμε. Θέλετε τήν απόδειξη; Νά σάς τή δώσω, τρανή. Όσα είπα στή πέντε μου άφρα για τή Σύλλαγο, τή είπα τουλάχιστο σέ πεντέξη άλλα μου άφρα τώρ πού τάχω μαζωμένα όλα σ' ένα βιβλίο, έρχομαι τή βλέπει ο καθένας τή πιδ σπουδαία λοιπόν, τήν ιδέα καθαρή και τήν ουσία, τή ζήτηση, όποιος θέλει θα τή δώ τή μελέτη μου, ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΑ. Ποιός τή διάβασε; Κανένας! Κι ως τόσο τάλεγα εκεί πολύ πρόνοια, πολύ ήσυχα, ζητούσα τή κατέκαστα. Σ' άφτα δεν πρόσζε μήτε χιώτης μήτε Άθηνάιος. Γιατί; Γιατί προσωπικά δεν είχε! Και θέλετε να σάς δώσω απόδειξη ακόμα πιδ τρανή; Ήδη πώς τώρα θα προσέξουμε ως και στή μελέτη άφτη πού σάς λέω και πού τήν δέστερα δεν τή παρατήρησε κανείς. Γιατί; Γιατί, δίχως να βάλω τίποτα προσωπικό, έβαλα μέσα δυό τρία πρόσωπα, δυό τρία όνματα. Νάβω τους έννοις τ' αϊτούς με τόν Πρόεδρό τους, δε θα φτάνανε χίλια αντίτυπα. Θα χτυπούνταν τή βιβλίο.

Ηγάτω τή πρόσωπο, σάν άρρίσσουν να καταλαβαίνουν τίς ιδέες.

24 τοῦ Σεπτεμβρίου, 1901.

ΓΥΝΑΙΚΗ

ΚΛΕΙΣΜΕΝΟ ΓΡΑΜΜΑ

(Στὸν κ. Πιερ Μωρελ: Γράμμα «Κοιτάς», ἐν ταύτῃ).

Φίλτατε.

Μεταξύ μας να τή πούμε. Έδιαβάσαμε τή άνοιχτή γράμμα πού δημοσίευσες στή τελευταία φυλλάδιο τής υπερεγκριτωτάτης «Κριτικής» και θαυμάστικαμε γιά τή τούπη σου. Μιλάς γιά άσυνειδησία, γιά άτομικό σύμφερο, γιά ψευτιά, γιά ελαφρομυαλία—και γιά τή πρῶτη δεν μιλάς, καλόντρε!—και μέχρι διακρίνουν συγκινηθίκαμε! Χαρά στην παλαιοκαρία σου, να τή ποφασίσες να ύτο ασοκαλνφθρε! Τόση παλαιοκαρία, να σου πούμε τήν αλήθεια, από σένα δεν τήν περιμέναμε!

Ξεχωρίζεις δυό είδων γιγθάρους στή σοφή γράμμα σου. Τούς γιγθάρους πού φορούνε τήν λεοντή, και τούς γιγθάρους πού δεν τήν φορούνε παρά βγαίνουν έξω με τή ιδία τή γιγθάρους τομείρι τους. Στην πρώτη τάξη κατατάσσεις τή «Νουμά» με τούς συνεργάτες του.—Σπολλάττε σας. Στή δεύτερη μένεις ή αφεντιά σου, με τούς δικούς σου συνεργάτες και υποδοχείς. Αυτό δε, άφση τ' όμολογείς, σου δίνει κάθε δικαίωμα να ποζάρης—και για τήν ποζάρης μουσιού Πιέρ; γιά είλκρινής και εύσυνειληφούς.

Φοβερίζεις πώς «θα τή ξαναπούμε». Να τή ξαναπούμε, αφέντη μου, όποτε θέλεις. Στους όρισμούς σου.

Επί τού παρόντος πύρε αυτό τή κλεισμένο γράμμα πού σου στέλνουμε με τήν πεποίθηση πώς δεν θα τάνοιξης κι αυτό και δεν θα τή διαβήσης στίς φίλους σου.

Προσβυτάται δούλο σου
ΟΙ ΚΟΥΚΟΙ ΤΟΥ «ΝΟΤΜΑ»

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΜΒΡΑΙ

Ο ΗΛΙΟΣ ΛΥΟΝΕΙ

Άγωνίζονται τή δέντρα να ρίζουν κάποιον έσκιου στους κουραμένους πού κάθονται κάτω με κατεβυσμένα τή καπέλλα. Να τούς φυλάζουν άγωνίζονται από τής καρτερές άντινες πού μεσημεριάτικου τού «Ηλιου και σόν άγών άπάνου, σουύν-

ται, σόν, να προσκαλούν τή πούλια στήν πρασιναδά και σόν άέρα τών κλαριών να τραγουδήσουν... Ω τή πούλια να τραγουδήσουν προσκαλούν!.. Ζητάνε τούς καλούς συμπολαιμιάδες στή δημιουργία του Ισκιου και τής δροσιάς!..

Να ο δραγάτης τών άμπελιών ο αλόνος, πού άδιάκοπα—γυρίζοντας άπ' τήν άρχή στή τέλος κι από τή τέλος στήν άρχή—φυλάει, έχει κήφει τής μεγαλύτερες κλάρες πούβαν γερνάει πού στήν κορμό του δέντρου, γιά νάβουν τή νέα φωντάνα και μέσ' άπ' τής χαρμάδες πούκαμαν οι κομένες παλές κλάρες, ρίζωνταν κάτω έλοπύριους ο «Ηλιος και ζεμάτρε τή κουρασμένα πλάσματα κάτω στή Γ' πούβουανε από τή ζέστη... Και τού κακού γδύνονταν ολάκεροι οι καφεροί με τήν έλπίδα ν' άνασάνουν... γδύνονταν γιά να δροσιστούν με τόσο περισσότερο τούς έβηνε ο ήλιος, γελώντας ο μεγάλος σαρκαστής τών αδυναμιών—περσότερο τούς έβηνε!—

Και κινούσαν άλλοι τή μαντήλια τους κι' άλλοι τή καπέλλα τους γιά να κάμουν τήν ρέμα τ' άέριου, με τού κακού! γιάτ' έφερναν στή κατακόκκινα μάγουλα τή φωτιά...

Τίποτε δε σταματούσε τή ζέδρωμα τού χειματέριου πλάσματος πού τήν άλλαλασεί ή με γάλη πόρα. «Ω! τή δυστυχισμένη τήν ανθρωπότητα πού ζεματίζεται όσο περισσότερο γυμνώνεται κι' όσο περισσότερο θέλει να δροσιστεί!..

Νά ζαυά βλοι πούλια να πέταγαν στή κλαρία τού φηλού δέντρου!..

Μ' άφού δεν είχε, γιατί ζήτρε τή δροσιά πού δεν είχε γι' αυτούς!;

Και περιμένουν τή περαστικά αυτά πλάσματα ν' άφήσουν γιά τή παιδεία τους τουλάχιστον τή όραμα τών νέων φωντανιών. τών δροσιών και τών Ισκιου—πού τή λένε: πράγματα πού μέλνουντο—χωρίς να νοιώθουν πώς κι' αυτό είχε χαμής: πώς τή νέα φωντάνα θαβγουν από τής παλές τής ρίζες και πώς τή γέραςμα δε θα τζαματίζει, ρίζωντας τής παλές κλάρες!..

Και δε νοιώθουν πώς και τή νέα τή φωντάνα θα τή σπάζει μέσα στίς φλέβες ο σάρακας ο παλός!..

«Ω! ο έγωισμός τών ανώφελων διαβώντων πού άλλα όνειρεούνται κι' άλλα έτοιμαζόνε—δεν γδύνονται—με τή κουράγιά τους!..

Τάχα δεν ξέρουν πώς όλο τή κλιμακώμα τών κορμιών δε σημαίνει τίποτε κι' είνε άφρησις τής

καθώς κάνουν πολλοί άλλοι γι' άλλα πράματα. Δειγνόντας κι' δε μαθαίνουμε και τί παθαίνουμε στήν εκπαίδευση μας. Ζητάς: κι' ούτως πώς τή εκπαίδευση μας όσον έννοις μας εκπαίδευση και πιδ θα τή κατολάδουν άφτόν.

«Ο Μένος ο φιλήσας, στήν άραία και σοφία του πρόλογο στή «Γραμματική τής Ρωμαϊκής γλώσσας», έχει πού κάνει λόγο γιά τούς δασκάλους μας, πού τούς έχει ναρκωμένους με φοβερή και δυσκολογία τρέφει άρρώστια, ο προγονισμός, λέει γιά τή Φωτιάδη τή εκπαίδευση.

«Βρήγχε όσάσος μέσ' στήν Πολύ ένας άνθρωπος, πού τή νουίσε όλ' άφτα τή πράματα κατάρκω. Ένας πού τιμάει τή έννοις με τή πνέμα του και με τή μάθησή του. ο Φ. Φωτιάδης, ο γιατρός και θέλησε να τή πει, να τή φωνάξει, να τή διδάξει, να τή αποδέξει, πώς όσο ύποστηρίζουμε γιά γλώσσα του εκπαίδευση τήν καθαρίσους, παιδείη ρωμαϊκή δεν μπορεί να ύπάρξει και να μη χανούμαστε. Και τή όμορφα πού τή πει, και τή όμορφα πού τή έπείθει και λογικά ν' έπιστημονικά, κι' έμπειρικά: μήνεις έγραφε μέσ' στήν «Ταχυδρόμο», όμείς πού τήν έννοις: Οι δασκάλους τών πύραν μπρε και τών πολεμοσάνε δίχως να καταλάβουν τί έλεγε γιάτ' όλ' καταλαβαίναν, θα νερποσάνταν πού πού δε είναι έννοις του.»

Τή βιβλίο τού κ. Φωτιάδη πείπει να διαβάσει καλά, πείπει να μελετήσθ. Οι δασκάλους προπέναν, αν έκαπου τήν πατρίδα τους και θέλουν τή καλό της, πείπει να τή

σπουδάζουν και να ίδουν πώς σιστά πράματα γράζονται και μέσ' γιά τή εκπαίδευση μας, γιά τήν παιδεία τών παιδιών μας. «Α δε φοβούμενος μήποτε περάσω τή μετρίαν φροσύνη τού Κ. Φωτιάδη, δε τού πρότεινα όσω άπ' τή βιβλίο του και με μεγάλα γράμματα ναβάζε τή λόγια του Κάλβου:

οὐκ πατρίδος πρόκειται:

οἷος ἄνθρωπος.

Δέ θα πη πώς και ολόκληρος από φιλοπατρία, εκείνος πού φροντίζει γιά τήν έννοις εκπαίδευση, και γιά τή έννοις γλώσσα;

«Ο Ιταλός Pasquale Villari, σέ κάποιο λόγο πούβηκε έδω, και πέντε χρόνια, στή σύλλογο Dante Alighieri, λέει πολύ άραία πώς: «pensare alla lingua e diffonderla, vuol dire pensare alla patria, promuovere la prosperità e gli alti destini». Κι ο κ. Φωτιάδης φροντίζει γιά τή γλώσσα, φροντίζει γιά τήν πατρίδα, γιατί σάν άνθρωπος μου φαίνεται τή «pensare alla lingua, vuol dire pensare alla patria», πού λέει ο Villari.

Ναι και τί μέσ' λέει ο Κ. Φωτιάδης στήν πρόλογο τού βιβλίου του:

...γράφω γιά τήν λαό, γιά τήν νέο, και γιά τήν νύ, γιά τήν κητέρα, γιά τόν πατέρα, γιά τήν παιδεία. «Εργα-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ 3

ΔΑΦΝΕ ΠΑΝΤΑΖΗ

ΜΑΛΛΙΑΡΟΣ ΚΑΙ ΜΑΛΛΙΑΡΟΙ

«Αλήθεια τή όραία πράματα πούγραφε ο Φωτιάδης. Πόσα σωστά δε λέει μες στή γράμματα πούτρεται στήν «Ταχυδρόμο», και πού δημοσιεύτηκαν άρρότερα στή βιβλίο, («Τό γλωσσικόν ζήτημα κι' ή «Εκπαιδευτική μας άναγέννησις») κ' έναν πολύ άραίο Πρόλογο;

«Ο κ. Φωτιάδης είδε, και κατάρκω πολύ βαθιά, πώς στή εκπαίδευση μας δε μαθαίνουμε τίποτα. Λυπήθηκε κατάκαρτα γιά τή στρίβωμα πού παθαίνουμε στή εκπαίδευση τή ρωμαϊκή, και όλη της, μ' έλη του τήν άγάπη, μ' έλη του τή φιλοπατρία, να βοή τή ρέμα τού κακού, να με δειψή πώς θα τή εκπαίδευση. Δέ όλη της να πη λόγια έρα. Δέ όλη της περιγράφει μονάχα τή γάλια τή εκπαίδευση μας,

θυσίας αυτής της απήλας τους, όταν θυσιάζονται όχι γιατί το θέλουν, μα γιατί ήθελουν να χάσουν άλλους... και δεν ξέρουν τάχα πως ή βλαστήμια τους θα μείνει κληρονομιά στα παιδιά;

«Ω! καί... τ' ακούω τα καμένα τα παιδιά να λένε: οι πατέρες μας που τους έψησε ο Θεός! οι πατέρες μας που ήσαν καλλίτεροι από μας!»

Αυτό δε σβύνει από τις άρρωστες ψυχές τον έγωισμό, αφού ούτως ή άλλως ο δραγμάτης έκοψε τις μεγάλες κλάρες τις παλινές και δε μπορούν ν' αποφύγουν το κόψιμο;

Γιατί δε πέθουνται τη μοίρα τους;

Γιατί δεν αφήνουνται ήμεροι και χωρίς βλαστήμια, στόν εξαφανισμό της απήλας τους;

Κι' όλ' αυτά μ' έκαμαν νάν τα σκεπώ οι άνθρωποι που χαντακάνουν την πατρίδα μου...

Και νά πούμαι πρώτος; Έγώ!

Άλφειαντρε Ιούλιος 1903

Ο ΠΟΡΤΙΕΡΗΣ

JEAN MOREAS

Νουήν τοις ήτοις σου, ή ποιή Κρηνησική που έχουν Μείν υπερίνωρητη έννοια,
Κ' από τα χέρια μου νιζή της Καπταλίας τέρουν
Καθήρία κραυγάζουν.

Μά ίσως μοι ήταν μιά φορά, Μούσις, πριότ γενναίο
Θεμέλ κ' ευθείασμένο
Και τώρα μού είνε ή φυγή ένα λεφάνο ήρωα,
Μίς στ' άνω σεσ άσμεμένο.

II. Γενεός.

—ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟ

ΚΟΣΜΟΓΥΡΙΣΜΕΝΟ

Άπό όλην την άνακιδή και άστέλν άπάντησι με την όποιν έλέρησε ο Θεατρώνης της Ν. Σκη- νής: το εύγενικό του κ. Παλαμά γράμμα, εκείνο που μέλαμε νά γελάσω περισσότερο ήζην ή πόζα με την όποιν μιλούσε ο έν λόγος θεατρώνης, καταγγέλλ- λουσα: τού Ηνωλλήνου τον ποιητή της «Τριτεύ- νης»! ήτι είνε αχώριστο: στή ξένια άπόστασι από γενική φιλολογία και από ξενική πολιτισμική.

Γιά το πρώτο φταίει άληθινά ο Παλαμάς. "Αν έπιλοδοξούσε και αυτός νά γίνη Ριγκολέτος κη- μανής Αυτοκρατορίτσας, ή Φλόρα στο Βατικανό

ή εκδίστης κανόνος Αυτοκράτορα, με την ύποσχε- σή: δεν θα έκδωθε κάποιον βιβλίο—όποιοι που δεν θα έτηρούσε, παρά και τα χρήματα του. Αυτο- κράτορα θα έτίσωνε και το βιβλίο θα έβγαζε, για νά γδύση τον έκδοθ—άλλα στή ξένια θα έγύριζε και θα ήμπορούσε κι' αυτός σήμερα νά ποζάρη από το πάλο της Νέας Σκηνής ή από τή κόγχη του Διούσπου, ως ήμπεσάρης της σοφίας, φέρνοντας στή ράχη του ως μόνα φιλολογικά έφάρια κάποια πολ- λάδα άλλόλογισσα γραμμένη και γεμάτη από Αλο- λικούς άθην ζουφάδες ή από κλαπαδόρες Δωριέες.

Γιά το δεύτερο, πώς είνε άπόστασι από ξενική φιλολογία, άπάντησι δε χρειάζεται, αφού ή είνε τώρα έργασία του τον δειγνεί και παραποτισμένο μέλιστα. Γιά το τρίτο, τον ξενική πολιτισμό, πρέ- πει ο Παλαμάς, νά υπερψηφισθή πώς δεν τον έχει, αφού ο ξενικός πολιτισμός αποδείχτηκε με το αβ- θαδέστατο και άσθεστάτο γράμμα του κ. Θεατρώ- νη πώς είνε άπλούστατα γαϊδουρένιος πολιτισμός, τον όποιν ο Ρομείκος πολιτισμός: και νά τον άν- τικρύση δεν καταδέχεται.

"Έχει όμως δικίο ο κ. Θεατρώνης νά μιλά με τόση άνακιδία και για τον Παλαμά και για όλους μας. "Όποις έχει δικίο νά φακελώνη—ιστορικώτα- τα άποδειγμένο αυτό— άποσεί από την αύλαία της Ν. Σκηνής το Άθηναικό καινί που τρέχει στίς παραστάσεις του, γιομίζει τό ταμείο του και του παρέχει τά όπλα νά αθάναξή και νά στηλώ- νεται σάν σάλ ιμπάγκος από το άνάστημά του φυ- λότερα.

"Έχει δικίο. Ο Παλαμάς τον άρπαξε από τα χεράκια και μās τον παρουσίασε ως κάτι τι όταν μās ήρθε από τή Εύρώπη ποιημένος από ξενική φιλολογία και από ξενική φουσκαντεριά! "Π έκτί- μησι που τρέφουμε στή χαρταίτη και στήν αντί- ληψι του Παλαμά, μās έκανε νά το πιστέψουμε με τά σωστά μας πώς έχουμε νά κάνουμε μ' έναν σο- φόν άνθρωπο, πώς κάτι θα μπορούσε νά κάνει, αν τον βοηθήσουμε.

Και τον βοηθήσαμε με την καρδιά μας όλοι. Και τον έλινυαίσαμε από τή αυγή ως τά μεσάνυ- χτα. Κ' εφώναζαμε στή κόσμο πώς ήρθε ο Μεσσίας που τον περίμενε χρόνια και χρόνια το Ρομείκο θέατρο. Και παραβλέψαμε όλες τις παιδαριώδες του και συχωρούσαμε όλες τις προστυχίες του και χειροχαρούσαμε κάθε άπόπειρά του, άόκη και τήν

κοιμώτερη. Και παρουσίαζαμε στον κόσμο ως χρη- μιστή Πιθία κάθε άερολογία του.

Πόσο είχαν δικίο ο Σταθόπουλος και ο Λάσκα- ρης και δύο τρείς άλλοι άόκη που από τή άρχή έκατάλαθαν με ποιά μπουμπουλίθρα είχαν νά κά- νουν!

«Ρίμεις οι τζουτζέδες με τις άσυλλόγιστες ρε κλάμες μας φταίμε, κ' έμεις τον βοηθήσαμε νά κο- ροιδεύη σήμερα τον κόσμο με τά μεταξωτά του Έρ- μειού και με τά έπιπλα του Σολάτανου και με τά ρόκα και τά κλάζα του ένός και του άλλου μαγα- ζιού. "Ρίμεις τον έβουθήσαμε, παραπληνθέντες από τις έπαγγελίες του: νά ποζάρη σήμερα γι' άνα- μρωτής του θεάτρου και νά γράρη πώς δεν θα ξαναπαντήση στο Παλαμά, «για νά μη τοί κίνη ρεκαίμια, τή όποιαν φθάνει πιό: έπιζητεί ο ποιητής της «Τριτεύνης».

Ο Χρηστομάνος νά ρεκαίμει τον Παλαμά! Μή χειρότερα! "Αν ο Θεός χάριση ήμερες στο φρε- σθό αυτό παιδί, όλην το κουράγιο νά γράψη πώς αυτός με τις συστάσεις του άνάδειξε και τον "Ομηρον!

«Λο είνε! Παραδεχόμεστε ως σωστά όσα έ- γραφε και όσα θα γράφη άόκη είτε για τον Πα- λαμά, είτε για όποιον άλλον θελήση πύρι νά προστατή. Μπορεί όμως νά μās πη κι' αυτός ποιός μετάφρασε τήν α "Αλυστιν; Γιατί έγρά- φηκε μόν έπανελλήμενος πώς ή μετάφραση έγινε από τον Κ. Χρηστομάνο, είνε όμως γνωστό σ' εύ- ρύτατο κύκλο σήμερα πώς ή μετάφραση από άλ- λον έγινε, αυτός δε που κομμάζει για μεταφρα- στής της μόνο δύο τρία χαρικά καταδέχτηκε νά μεταφράρη και μόνο δύο τρείς λέξεις νάλλάξη από τήν μετάφραση που του παραδόθηκε έτοιμη πρής παράστασι.

Αυτό για κείνον που με περισσή αθάνατα γρά- φει πώς κείνε κάπως εις θέσιν νά μιλά για τον Παλαμά. Γιά το άλλο, για τον κοσμογυρισμό του δηλαδή για τον όποιν και τόσο υπερηφανεύεται, του κάνει τήν τιμή νά του άπαντήση ο Σαίξπηρ, λέγοντας άπου στον «Έμπορο της Βενετίας» πώς υπάρχουν άνθρωποι που αγοράζουν το σουρτουκό τους στήν Ιταλία, το βρακί τους: στή Γαλλία, το σοουφύ τους: στή Γερμανία και το φέριμά τους παντού.

Τί έδωκε δε φέριμα είνε αυτό που αγοράζε- ται από παντού, μās το έδειξε ο κ. Κοσμογυρισμέ- νος με τήν άπάντησί του τή περιόλητση.

και νά τους πω ότι είνε τώρα καιρός που κατάρθα πώς έμεις στον καρπό μας δε μάθαμε τίποτα στή σχολεία μας. Πώς εκείνα που μάθαμε δεν είναν ούτε γράμμακα άνθρω- πινά, ούτε γράμματά μας έθνικά. "Ερχομαι νά τους δείξω πώς: και τώρα τά παιδιά μας δεν σπουδάζουν τή σωστή μας γλώσσα στή σχολεία μας κ' έξ αίτίας τούτου δεν πω- δάζουν τίποτα σωστά. Και λοιπόν στήν βία κατάστασι που βρίσκεται ή κεφαλή μας με το λεγόμενο γλωσσικό ζήτημα στήν βία και χειρότερα έρχονται τών παιδιών μας τά κεφάλια με τά γράμματα που μαθαίνουν στή σχο- λεία μας. "Ωστε από μās που δε μάθαμε τίποτα σωστά ως τά παιδιά μας που τά μαθαίνουν όλα στραβά, το ζήτημα δεν άλλαζει. Γλωσσικό για μās, εκπαιδευτικό για τά παι- διά μας.»

«Ετσι προχωρεί ο Κ. Φωτιάδης μεθοδικά, και με πε- ριστήν ειλικρίνεια, γι τι δε γράφει τούτοι μελετημένο καλώς, κ' έχει για το ζήτημα που ζετάρει τήν πείρα του μελετητή και τοι πατέρα. Στο βιβλίο του ο Κ. Φωτιά- δης δεν καταπίνεται με βωβείς επιστημονικές θεωρήσεις, που δεν πείνουν τόσο σε πολλούς, ξεδιαλύνει όμως τά πράγματα με μέθοδο έμπειρική. Δείχνει πολύ καλώς, με λόγια απλά και καλώς, γιατί δεν έχουμε άληθινή έκ- παιδεία, και δεν προτείνει νά τή διορθώσουμε με φρι- σιδώματα, με μικροεπισκευές, δη: «Δεν έχω! άνάγκη από θεραπεία κ' αχώς, αλ από δημιουργία Καλού Ισ, μās

λέει. "Αντί νά προσπαθούμε νά διορθώσουμε είν έκπαί- δεψη που έχουμε, νά κίνομε μιά καινούρια» εμνάζει. Πρέπει νά καθαρίσουμε τον τόπον από το έρβιο, κ' ύ- σπερις νά χτίσουμε λαμπρή και πέρικλο παλάτι. Αυτή είνε μιά τομηρική ιδέα, μιά σωστή κατά βάθος. Καθώς λέει ο Νέαντες:

Non falla
se ben si guarda con la mente sana
Dante: Purgatorio VI.

Ο κ. Φωτιάδης πιάνει ένα-ένα τά ζητήματά, τά ζε- τάζει, τά περιγυρομενά, τά βάθει στή θέση τους, και τά ξεκαθαρίζει, προσεχτικά και νοικοκυρεστικά. Κατόπι πα- ρουσιάζει με τήν άγάπη τήν ψυχή και στή χείλι, και μās λέει:

«Πρέπει νά νιώσει ο νέος πώς ζήτημα γλωσσικό, ζή- τημα εκπαιδευτικό, ζήτημα μορφωτικό, ζήτημα όνείας νοού και ψυχής, όλ' αυτά τά ζητήματα είνε ένα ζήτημα, και ζήτημα έθνικό.

«Πρέπει νά μείν νά τιμώ το Έγώ του, το τωρινό! Καλό είνε νάχει κανείς μεγάλους προγόνους: καλλίτερο είνε νά προσπαθεί νά τους ξεπεράσει. Πρέπει λοιπόν ο νέος ν' άρξισει νά τιμώ εκείνο που είνε κ' εκείνο που έ- χει, τή γλώσσά του δηλαδή: το νοού του, τήν ψυχή που τήν καρδιά του, τή ήση του, τή έθιμά του, το έγώ του, το έθνικό, το τωρινό. Άφτά πρέπει ν' άγαπή, νά καλ-

λεργεί, άφτά τά τωρινά νά τιμήσει και νά όρξισει. "Ε- ται κι' ήτι με πατριωτικές ή τιμήσει και τά περασμένα του και τοις περασμένους.

Ο κ. Φωτιάδης αποδείχνει πως δε βίσαμε ποτέ έ- θνική έκπαίδευση, όσα δε σπουδάζουμε, στή σχολεία μας, με τή μητρική μας γλώσσα. Τένα φέρνει τάλλο. Γι' αυτό και μās στή γράμματά του πρής τον «Ταχυρόμο», εμένει το γλωσσικό ζήτημα μαζί με τήν εκπαιδευτική μας ά- ναμωρσική. Βλέπουμε πώς τά παιδιά μας, άντις νά προ- χωρούν πρής τήν άληθινή έθνική τους γλώσσα, με τή γλώ- σσικά στοιχεία που παίρνουν από τής μητέρας το στόμα, αναγκάζονται ν' άνεβούνουν έδωκοπίνους: το δακκαίτι- κος κι' άνοητικό μονοπάτι, που πηγαίνει πρής τον άπ- τησικό, Πολλά άλλα σωστά λέει ο Φωτιάδης, γιατί τζ- ρει όλα παρατηρημένα καλώς. Μας δείχνει τι εστικαί κα- κώσεις και στρεβλώσεις γίνονται στή νεοελληνική σχο- λεία: τι φοβερό άεροκοπάνισμα κάνουν τά παιδιά, μαθαί- νοντας τή νεοελληνική γραμματική, για νά μών πώμας τίποτα για τήν άττική. "Αν πής μάλιστα για τή σπουδή της άρχαίας, που πρέπει νάινε άναγκαστική, μόνον εις ό- σους θά έπιδωθούν εις σπουδές φιλολογικές, ιστορικές, φι- λσοφικές, καλλιτεχνικές, λέει όσα ήρωα πράγματα ο κ. Φωτιάδης, που ούτε τά φαντάστηκε ποτέ κανείς δάσκα- λος. Μας δείχνει πώς πρέπει νά μελετούμε στή σχολεία τους άρχαίους, κι από πού ν' άρχίσουμε. "Όλα καθαρά,